

სტალინი და პანდემიასთან ბრძოლა

სექტემბერი 8, 2021

მოსკოვის ქუჩებს ისევ დენტის სუნი ასდიოდა. დიდ თეატრზე მიდგმული ხარაჩოები მიაწინებდა, რომ სტალინი ითხოვდა შენობის აღდგენას უმოკლეს ვადაში. მოსკოვს დროებით მოშორებული მტრის ურდოები ახალი სიურპრიზებისთვის ემზადებოდნენ და მოსკოველები მილიონობით ბართა და ნიჩბით ახალ-ახალ წინაღობებს აგებდნენ მოსკოვის გარეუბნებში. მშვიერი, დაღლილი ადამიანები ბლინდაჟებში და სამუშაო უბნებზე ათენ-აღამებდნენ და გაუსაძლისმა ყოფის შედეგებმა ერთბაშად იფეთქა – ჭირს ჭირი დაემატა.

1942 წლის დადგომა ახალი მილოცვილი ჰქონდა სტალინს, რომ კრემლში მივიდა ცნობა – ქვეყნის ბევრ მხარეში, დიდ თუ პატარა ქალაქში იფეთქა ეპიდემიურმა დაავადებამ – ტიფმა. მწელი სათქმელია, ეს თავს დამტყდარი უბედურება ბოროტი ხელისგან იყო ნაბოძები თუ ბუნების მიერ და სტალინმა, სხვა მნიშვნელოვან საფრონტო თუ სამეურნეო საქმიანობასთან ერთად, დღის წესრიგის უპირველეს საკითხად პანდემიასთან ბრძოლა დააყენა. სტალინმა თვითონ ჩამოაყალიბა თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტზე გასატანი დადგენილების პროექტი, რომლის ფოტოპირს აქვე გაახლებთ და ერთად განვიხილოთ ამ მეტად მძიმე და საგანგაშო მოვლენასთან ბრძოლის ხერხები და მეთოდები, მისი უსწრაფესად აღმოფხვრის გზები, მისი შესაძლებლობის ოპერატიულობა და შედეგები.

დადგენილება

სახელმწიფო თავდაცვის კომიტეტი. 1234 ც

1942 წლის 2 თებერვალი, მოსკოვი.

ქვეყანასა და წითელ არმიაში ეპიდემიური დაავადებების პრევენციის მიზნით სახელმწიფო თავდაცვის კომიტეტი ადგენს:

1. ქალაქებში, რეგიონებში, რაიონებსა და სოფლებში მომუშავე ადგილობრივ საბჭოს დეპუტატებს:

ა) უმოკლეს ვადებში მოწესრიგებულ იქნას ადგილობრივი აბანოები. მათი უწყვეტი ექსპლუატაციისთვის.

მომარაგებულ იქნას საწვავის საჭირო ოდენობა; აბანოების ფუნქციონირება გადაყვანილ იქნას 24-საათიან რეჟიმში. მოსახლეობის მოთხოვნების დაკმაყოფილების მიზნით ქალაქებში, მჭიდროდ დასახლებულ პუნქტებსა და სამრეწველო საწარმოებისთვის მოეწყოს სადუზინფექციო საშუალებებით უზრუნველყოფილი პრიმიტიული აბანოები;

ბ) მწყობრში იქნას მოყვანილი მექანიკური და ხელის სამრეცხაოები. სამრეცხაოები (სამ ცვლად), უწყვეტ რეჟიმში მუშაობის უზრუნველსაყოფად, მომარაგებულ იქნას საწვავის საჭირო ოდენობით. დამატებით, მოსახლეობის მომსახურების მიზნით, ქალაქებში, სოფლებში, სამრეწველო საწარმოებსა და მშენებლობებზე გაიხსნას ხელის სამრეცხაოები და ექსპლუატაციაში შევიდეს 1942 წლის 20 თებერვლისთვის;

გ) ევაკუირებული მოსახლეობის ნაწილები გადაყვანილ იქნას რეგიონებსა და სოფლებში, ქალაქებში მოსახლეობის სიჭარბის თავიდან აცილების მიზნით;

დ) რეგულარულად ჩატარდეს საზოგადო და სასწავლო დაწესებულებების, საზოგადო ტრანსპორტის პროფილაქტიკური დეზინფექცია; დაუყოვნებლივ გაიწმინდოს მოედნები, ქუჩები; მოწესრიგდეს

სასწავლებლებისა და საწარმოთა საერთო საცხოვრებლები და ლიკვიდირებულ იქნას მჭიდროდ დასახლება;

ე) რეგიონებსა და სოფლებში, მოსახლეობის ზრდის შესაბამისად, გაფართოვდეს სამკურნალო დაწესებულებათა ქსელი, განსაკუთრებით ინფექციური დაავადებების _ 2 საწოლი მოსახლეობის 1000 სულზე.

2. მრეწველობისა და კვების მრეწველობის სახალხო კომისარიატებმა, ასევე ადგილობრივი საბჭოს დეპუტატებმა დამატებით გაუწიონ ორგანიზება ადგილობრივი ნედლეულისა და მათი შემცველების ფართო წარმოებას.

3. კომუნიკაციის სახალხო კომისარიატს, საზღვაო და სამდინარო სახალხო კომისარიტს:

ა) ორგანიზებულ იქნას მატარებლების დამატებითი მიმოსვლა. ხალხის შეჯგუფებებისგან განიტვირთოს სადგურები და კატეგორიულად აიკრძალოს ბილეთების მოლოდინში მყოფ მგზავრთა შეყოვნება სადგურების შენობებში;

ბ) დამყარდეს წესრიგი სადგურებსა და ნავსადგურებზე. გაიწმინდოს სადგურებისა და ნავსადგურების საველე საპირფარეშოები. შენარჩუნდეს სათანადო სანიტარული მდგომარეობა;

გ) ყველა მნიშვნელოვან საკვანძო ობიექტზე ორგანიზებული იქნას საკონტროლო-სანიტარული პუნქტები მგზავრთა შემოწმებისა და სანიტარიზაციისთვის;

დ) გაიზარდოს სადეზინფიკაციო რაზმების რიცხოვრივი რაოდენობა სათანადო სანიტარული წესრიგის შესანარჩუნებლად სადგურებსა და ნავსადგურებზე.

4. სსრ კავშირის ჯანდაცვის სახალხო კომისარს:

ა) მოხდეს ეპიდემიოლოგიების, სანიტარული ექიმებისა და ბაქტეროლოგიების გადანაწილება მოსახლეობის სიმჭიდროვის შესაბამისად 15 დღის განმავლობაში;

ბ) ქალაქებში ორგანიზებულ იქნას დამატებითი სპეციალური პუნქტები მოსახლეობის სამედიცინო-სანიტარული მომსახურებისთვის;

გ) მჭიდროდ დასახლებულ პუნქტებში უზრუნველყოფლი იქნას სრული იმუნიზაცია კუჭ-ნაწლავის დაავადებების საწინააღმდეგოდ; ასევე წითელი არმიის წვევამდელთა კონტიგენტში ჩატარდეს სრული იმუნიზაცია აქამდე არსებული მეთოდით. ვადა აპრილი-მაისი 1942 წ.;

დ) უზრუნველყოფლი იქნას ინფიცირებული ავადმყოფების დროული დიაგნოსტიკა და ჰოსპიტალიზაცია: რაიონულ სამედიცინო განყოფილებებსა და ეპიდემიოლოგიურ სადგურებში შეიქმნას მოძრავი ეპიდრაზმები, აღჭურვილი სწრაფი სანიტარული საშუალებებით;

ე) ადგილობრივი საბჭოს დეპუტატებთან ერთად ორგანიზებული იქნას სამედიცინო-სანიტარული მომსახურება სამოქალაქო მოსახლეობის იმ კონტიგენტისთვის, რომლებიც ასრულებენ და აწარმოებენ თავდაცვით სამუშაოებს;

ვ) ქალაქებში, მჭიდროდ დასახლებულ პუნქტებში, საწარმოებსა და საერთო საცხოვრებლებში, სკოლებსა და ბაღებში, ასევე სასაბჭოებში სისტემატური კონტროლისათვის ორგანიზებული იქნას სანიტარული ინსპექციები ადმინისტრაციული უფლებებით. საჭიროების შემთხვევაში დამყარდეს იძულებითი სანიტარული წესრიგი. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს სასჯელადსრულების დაწესებულებებს.

5. ქვეყანაში შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე, სსრ კავშირის სახალხო კომისარიატებს დაევალოთ ჯარისა და ქვეყნის მოსახლეობის უზრუნველყოფის მიზნით საჭინსა და პირეტრუმის მომარაგება.

6. წითელი არმიის მთავარ საბრძოლო-სანიტარულ სამმართველოს ხელმძღვანელობას დაევალოს, 1942 წლის 20 თებერვლამდე ჩამოაყალიბოს 200 საველე სამრეცხაო რაზმი მეომრებისთვის. თავდაცვის სახალხო კომისარიატმა აღნიშნული რაზმების დასაკომპლექტებლად გამოყოს 15 000 მეომარი და უზრუნველყოს 27 000 პერსონალით, მათ შორის მოხალისე პირებით. დადგენილების განსახორციელებლად ადგილზე შეიქმნას საგანგებო უფლებების ანტიპანდემიური კომისიები შემდეგი შემადგენლობით: ადგილობრივი საბჭოს წარმომადგენელი (კომისიის თავმჯდომარე), ჯანდაცვის სახალხო კომისარიატის წარმომადგენელი, შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის წარმომადგენელი, საბრძოლო გარნიზონის წარმომადგენელი, არმიისა და პარტიული ორგანოების სანიტარული სამსახურების წარმომადგენლები. დადგენილების არაკეთილსინდისიერად შესრულების შემთხვევაში კომისიებს აქვთ უფლება, იმოქმედონ უმკაცრესი პასუხისმგებლობით.

7. ამხ. მიტერევი დაინიშნოს თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის უფლებამოსილ წარმომადგენლად ანტიეპიდემიური საქმიანობის წარმართვისთვის. ყველა პარტიულ, საბჭოთა და სამხედრო ორგანიზაციებს ევალება ყოველგვარი დახმარება აღმოუჩინოს ამხ. მიტერევს დაკისრებული მოვალეობის შესასრულებლად.

8. დაევალოს სსრ კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ამხ. კოსიგინს და ამხ. ზემლიაჩკას, ყოველდღიურად აკონტროლონ აღნიშნული დადგენილების სრულყოფილად შესრულება.

თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის

თავმჯდომარის მოადგილე

ვ. მოლოტოვი

დააკვირდით დადგენილების მე-3 მუხლის ა) პუნქტს:

ა) ორგანიზებულ იქნას მატარებლების დამატებითი მიმოსვლა. ხალხის შეჯგუფებებისგან განიტვირთოს სადგურები და კატეგორიულად აიკრძალოს ბილეთების მოლოდინში მყოფ მგზავრთა შეყოვნება სადგურების შენობებში.

დღეს არსებული პანდემიის პირობებში, ჩვენმა ხელისუფლებამ არათუ დამატებით გამოჰყო სატრანსპორტო საშუალებები, არამედ გააჩერა ყოველგვარი მოძრაობა სარკინიგზო და საავტომობილო გზებზე, ამასთანავე, აკრძალა საჰაერო მიმოსვლა. აკრძალვამ კი არ განტვირთა ხალხის მასებისაგან მჭიდროდ დასახლებული ქალაქები, არამედ პირიქით, პანიკურმა დამოკიდებულებამ, კიდევ უფრო ხალხმრავალი გახადა საქმეში გაურკვეველი ხალხის ცნობისმოყვარეობა.

მიაქციეთ ყურადღება:

“კატეგორიულად აიკრძალოს ბილეთების მოლოდინში მყოფ მგზავრთა შეყოვნება სადგურების შენობებში”.

დედამიწის 1/6-ზე 15 დღის ვადაში მოხდა ექიმებისა და სხვა მედპერსონალის გადანაწილება მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით. (წარმოიდგინეთ სამუშაოს მოცულობა და ტერიტორიულად გიგანტური მასშტაბები _ გრ. ონიანი).

დღეს ხშირად მოისმენთ ტელეეკრანიდან კითხვას _ ვინ იღებს პასუხისმგებლობას მომხდარზე? პასუხი _ არავინ!

ვინ დაიკისრა პასუხისმგებლობა ყველაფერზე დაწყებული ომითა და დამთავრებული პანდემიით?!
პასუხი _ სსრკ-ის თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტმა! კერძოდ, ვინ? _ სტალინმა!

წარმოშობით გერმანელი ამერიკელი პოლიტოლოგი ჰანს მორგენტაუ თავის უბოპულარესი გამოკვლევის მე-6 პარაგრაფად წერს: “პოლიტიკოსის უმაღლესი ზნეობა და მორალი მისი ქვეყნის ინტერესებია”. ეს ხომ სტალინზეა დაწერილი!

სტალინის ზემოაღნიშნული დადგენილების მიხედვით, სამხედროებს დაევალით დამატებითი 200 საველე სამრეცხაოს მოწყობა 1942 წლის 20 თებერვლამდე _ “რაზმების დასაკომპლექტებლად გამოიყოს 15 000 მეთაური, 27 000 პერსონალით”. ნაომარი მოსკოვის მხრჩოლავ ბოლში სტალინმა თავი მიანება ჰიტლერს და ჭირის ბაცილებს გამოუცხადა სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა. სტალინი იმიტომ იყო სტალინი, რომ იცოდა, როდის და სად უნდა მდგარიყო.

დადგენილებაში ასევე აღნიშნულია: “ამხ. მიტერევი დაინიშნოს თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის უფლებამოსილ წარმომადგენლად ანტიეპიდემიური საქმიანობის წარმართვისთვის. ყველა პარტიულ, საბჭოთა და სამხედრო ორგანიზაციებს ევალება, ყოველგვარი დახმარება აღმოუჩინოს ამხ. მიტერევს დაკისრებული მოვალეობის შესასრულებლად”.

ყოველივე ეს მიანიშნებს, რომ მიტერევის სიტყვა სავალდებულო იყო ყველა იმ ადამიანისთვის, რომელიც ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე. აი, როგორ უნდა დავალების გაცემა და მისი შესრულების მოთხოვნა.

1942 წლის 2 თებერვლის 1234 ც დადგენილება საფუძველი შეიქნა, სსრ კავშირში დაწყებულიყო გადამწყვეტი შეტევა ეპიდემიასთან ბრძოლის წინააღმდეგ, მათ შორის, შავი ჭირის, ტიფის, ქოლერისა და ესპანური გრიპის წინააღმდეგ.

მათ შორის, რაც სტალინმა პანდემიასთან ბრძოლაში შეძლო, ყველაზე გრანდიოზულად უნდა მივიჩნიოთ მაღარიის ეპიდემიის განადგურება, რომელიც უშუალოდ, სტალინის მითითებით შესრულდა; ეს იყო შეტევა ბუნების წინააღმდეგ და სტალინი გამარჯვებული გამოვიდა.

სტალინმა უშიშროებას დაუქვემდებარა გასაიდუმლოებული მიკრობიოლოგიური ლაბორატორიები, რომე ლთა თანამშრომლებმა შექმნეს ოთხი სახეობის ვაქცინა და ქვეყნის მაშტაბით დაიწყო საბჭოთა მოსახლეობის (200 მლნ ადამიანი) ტოტალური აცრა. ვაქცინაცია ჩატარდა 4-ჯერ და 800 მილიონი (200 X4) აცრა გაკეთდა 60 დღეში. ამ ფართომასშტაბიანმა და დროულმა აცრებმა შედეგი, რა თქმა უნდა, გამოიღო, რაც მკითხველის გაოცებას გამოიწვევს და ძალაუნებურად პარალელს გაავლებს დღევანდელი მსოფლიოს ბრძოლასთან პანდემიის წინააღმდეგ.

“სტალინის მიერ ჩატარებული ცნობილი ტოტალური ვაქცინაცია უპრეცედენტო იყო, როგორც მანამდე, ისე მის შემდეგ პერიოდებში და კაცობრიობის ისტორიას არ ახსოვს, რომ, სულ რაღაც, 60 დღეში 200 მლნ ადამიანი აცრილიყო, ანუ განხორციელებულიყო 800 მილიონი აცრა. ალბათ, სწორედ ამან გადაარჩინა საბჭოთა კავშირი ტოტალური კატასტროფისაგან, რომელსაც ქვეყანას მტრები უმზადებდნენ. ამ ღონისძიების ავანგარდში კი სტალინი იდგა, რომლის გონიერმა გადაწყვეტილებებმა და მტკიცე ქმედებებმა ამდენი ადამიანი იხსნა”, _ წერდა აკადემიკოსი ევგენი ჩაზოვი.

ახლა კი ცნობა საქართველოს არცთუ შორეული წარსულიდან:

* 1811 წელს საქართველოში შავი ჭირი გაჩნდა, რასაც ცნობილი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე ალექსანდრე ორბელიანი თავის ჩანაწერებში აღწერს:

“...იმახდნენ, აქ გაჩნდა, იქ გაჩნდა; აქ მოკვდა, იქ მოკვდა; ეს აიყარა, ის წავიდა; ეს გაიხიზნა, ის გაეშურა. სულ ეს ხმები იყო ზევით–ქვევით ქართლ–კახეთში და ეს ხმები ამ ქალაქ ტფილისში მოდიოდა. სადაც აქაც იყო გაჩენილი ჭირი. ტფილისის ხალხი ბევრნი იყრებოდნენ, მიდიოდნენ იქაცა, სადაც სოფლებში ჯერ კიდევ არ გაჩენილიყო: ეგება იქ არ გაჩნდეს და სიცოცხლე იქ გადავირჩინოთ”.

ასე რომ, ალექსანდრე ორბელიანის ოჯახიც აიყარა “სულერთიან სახლეულობითა” და გაეშურა სოფელ მარტყოფისაკენ. მარტყოფი გამავალი სოფელი არ იყო, ამიტომ ხალხის მოძრაობაც ნაკლები იყო და უცხო გამვლელ–გამომვლელიც. შესაბამისად, ავადმყოფობა და ჭირიც ნაკლებად ვრცელდებოდა. ორბელიანებმა თბილისის სახლში კი ორი მოსამსახურე დატოვეს დარიგებით: “ალაყაფის კარი დაკეტილი გქონდესთ, არავინ შემოუშოთ თქვენთან და არც თქვენ გახვიდეთ სადმე, სულ შინ იყავით. ფქვილი ბევრი გაქვთ, ფიჩხი ბევრი და, როდესაც დაგჭირდეთ, პური გამოაცხვეთ. ერბო, ხახვი და ყველი ბევრი გექნებათ, ხან ყველ–პურზე გადაიარეთ და ხან ხარჩო გააკეთეთ. დასალევი წყალიც შუალამის დროს მოიტანეთ, იმ დროს ფეხი მოწყვეტილი არის, არავინ არ შეგხვდებათ და, თუ შეგხვდესთ ვინმე, ხმას ნუ გასცემთ, ასე მოერიდებით ყველას”. როგორც ალექსანდრე ორბელიანი აღწერს, ტფილისიდან გახიზნულმა ხალხმა აავსო მარტყოფი. მალე იქაც გაჩენილა ჭირი და ეს ხალხი იძულებული გამხდარა, ტყეებში დაფანტულიყო და სხვა ადგილები ეძებნა. ორბელიანებს პატარძელისკენ გაუწევიათ. ივრის მდინარის გაღმა, ჭალის ველზედ, თეთრ კარვებსა და ფანჩატურებს შენიშნავენ. ალექსანდრეს მამიდის, ეკატერინეს, ოჯახი აღმოჩნდება. გაიხარებენ ნათესავები ერთმანეთის ნახვით, მაგრამ საუბრის დროს შეიტყობენ, რომ ეკატერინეს ორი მოსამსახურე მოჰყვდომია ჭირით და იქვე მოშორებით დაემარხათ... პატარძელში კი ჩავლენ “ჭირისაგან მორიდებული” ორბელიანები, მაგრამ, როგორც თვითონ ალექსანდრე წერს, სად იყო და სად არა, ავად გახდა: “...შემატყეს რომ იმ სნეულებისა იყო, ძლიერი სიცხე მომცა. იმ ღამეს რიგიანი გონება აღარ მქონდა, იმის მეტი აღარ მახსოვს რა, რომ ერთი ჩონგურიანი კაცი შემოვიდა, უკან რამდენიმე მორთული ქალები შე მოჰყვინენ, მოვიდნენ და მდაბდლა თავი დამიკრეს, მე ამაზედ მალლა გამეცინა, ჩემი გამდელი მოიჭრა, მკითხა: რას იცინიო? – მე მათი ამბავი უთხარ, აგერ ახლაც იქა სხედან–მეთქი. მაშინვე წყალი მოარბენინა, რომ დავლიე, ვეღარავინ ვერ ვნახე, მაგრამ იმ ღამეს სრულიად გონება მიმეხადა და გარინდებული ვიყავ თურმე... შორიახლოს დამაწვინეს ერთ დარბაზში, ჩემი გამდელი მომიჩინეს ერთი მოსამსახურით და სხვა არავინ მომაკარეს... დილას და საღამოს მოგვიტანდნენ სასმელ–საჭმელს და სანთელს მოსამსახურენი იქვე კარეფში ჩასდგამდნენ...”

თუმცა საქართველოსთვის ყველაზე დიდი უბედურების მომტანი XIX საუკუნეში გავრცელებული ქოლერის ეპიდემია იყო. ამ საუკუნეში რესეთის იმპერიას ქოლერის ხუთმა ეპიდემიამ გადაურა, ყველაზე მასშტაბური მეხუთე აღმოჩნდა. ქოლერის ეპიდემიასთან ბრძოლაში ილია ჭავჭავაძემ ჩართული იყო როგორც გაზეთის რედაქტორი, როგორც სათავადაზნაურო საადგილმამულო ბანკის თავმჯდომარე და როგორც მოქალაქე:

* “ცოცხალნი ღონისძიებას ეძებენ, როგორმე თავიდან აიციდნონ, წამალი მოუძებნონ; ვისაც წამლობის იმედი არა აქვს და არც ის უწყის, რომ თავი და თავი წამალი ხოლერისა სისუფთავეა და ზომიერება ყველა ფერში, სხვა ღონე არ დარჩენია, უნდა გაიქცეს და ტურასავით ტყეში დაიმალოს; ანებებს თავის ქობ–მახს თავსა, თავის სარჩო საბადებელს სტოვებს ღვთის ანაბრობაზედ და გარბის”.

* “ვგონებ შაჰ-აბასის შემოსევამაც არ აყაყანა ისე საქართველო, როგორც ხოლერის გაჩენამ: ხოლერა სიკვდილის მომასწავებელია და ჩვენ ხომ სიცოცხლის მეტისმეტად მოყვარულნი ვართ და ანკი რას არ აგვაყაყანებდა”, – ასე იწყება ვაჟა–ფშაველას ვრცელი წერილი “ფიქრები ხოლერის გამო”, რომელიც 1892 წელს “ივერიის” 207-ე ნომერში გამოქვეყნდა, მაგრამ ვაჟა–ფშაველა სხვა ქოლერაზეც საუბრობს:

* “აბა, გადავაგლოთ ჩვენს მხარეს თვალი, აბა, კარგად დავუკვირდეთ ჩვენს გარემოებას, ჩვენს წამხდარს საქმეს, თუ მართლა უარესის ხოლერით არ ვიყოთ ავად. ამ ხოლერას ვერ უპოვნეთ ვერსაიდან წამალი, იმაზედ არც სისუფთავე სჭრის, არც დეზინფექცია. აბა, ხოლერა, ნამდვილი ხოლერა ეს გახლავსთ. ეს ისეთი ხოლერაა, რომ განა 2 ათასში ათასს მოჰკლავს და ათასი გადაჰრჩება?! არა, ყველას იმსხვერპლებს, მთელს ერ

ს მუსრს გაავლებს”. “მეორე ხოლერაში” ვაჟა-ფშაველა გულისხმობს თვითმპყრობელობას, საქართველოს სხეულში შემძვრალ ყველაზე ვერაგ სენს.

გრიგოლ ონიანი